

İmam Hatip Liseleri 9-10. Sınıf Arapça ve 11-12. Sınıf Mesleki Arapça Ders Kitaplarının Derlem Tabanlı Karşılaştırılması

A Corpus-Based Comparison of 9th-10th Grade Arabic Textbooks And 11th-12th Grade Vocational Arabic Textbooks in Imam-Hatip High Schools

Emrullah SOĞANLI, Ökkeş HENGİL, Mustafa AĞBAHT, Ahmed Wathek ABDULATEEF,
Firdevs DERVİŞ, Emine YAVUZ

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi A.B.D.
Gazi University, Faculty of Education, Department of Foreign Languages Education, Division of
Arabic Language Education
seyyidemrullah@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8915-4556

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 24.11.2023

Kabul Tarihi / Accepted : 19.12.2023

Yayın Tarihi / Published : 30.12.2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season : Aralık / December

Cilt / Volume : 1 - **Sayı / Issue** : 2 - **Sayfa / Pages** : 215-231

Atıf / Cite as

SOĞANLI, E., vd., (2023). İmam Hatip Liseleri 9-10. Sınıf Arapça ve 11-12. Sınıf Mesleki Arapça Ders Kitaplarının Derlem Tabanlı Karşılaştırılması, *Lisani İlimler Dergisi*, 1(2), 215-231.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayın Hakkı / Copyright©

LİDER, Lisani İlimler Dergisi, uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Tüm hakları saklıdır.
Journal of Linguistic Studies is an international, scientific and peer-reviewed journal.
All rights reserved.

Öz: İmam Hatip liseleri Arapça ders programlarının incelendiği bu çalışmanın amacı, 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları ile 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarının isim, fiil, sıfat kelime türleri bakımından derlem tabanlı karşılaştırmasını yapmaktır. Derlem çalışmaları, internet ortamında bulunan yazılı veya sözlü veri tabanları üzerinden en sık tekrar edilen kelime veya kelime gruplarının incelenerek başta dil öğretimi alanı olmak üzere pek çok alanda kullanılmaktadır. Çalışmada İmam Hatip liseleri 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları ile 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarının isim, fiil, sıfat kelime türlerinde derlemi çıkarılmıştır. İnceleme sonucunda 9.-10. sınıf kitaplarıyla 11.-12. sınıf kitaplarının ortaöğretim programında benimsenen sarmal yaklaşım ilkeleriyle uyumsuzluk gösterdiği görülmektedir. İlk iki sene Arapça dersi bir yabancı dil dersi olarak görülüp tasarlanırken son iki sene bir din dersi/meslek dersi olarak

görülmektedir. Buna bağlı olarak belirlenen kazanımların gerçekleşmediği görülmektedir. Örneğin ilk iki sene verilen Arapça dersi sonrasında son iki sene verilen Mesleki Arapça dersi ile dilde kopukluk olduğu için programda hedef olarak belirlenen B1 dil seviyesine ulaşmanın uzak olduğu düşünülmektedir. 11.-12. sınıf ders programlarına, Mesleki Arapça derslerine ek olarak 9.-10. sınıfta olduğu gibi Arapçanın yabancı dil olarak ele alındığı bir dersin eklenmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arapça dersi, Ortaöğretim, İmam hatip liseleri, Mesleki Arapça

Abstract: The aim of this study, which examines the Arabic curricula of Imam Hatip high schools, is to make a corpus-based comparison of 9th-10th grade Arabic textbooks and 11th-12th grade Vocational Arabic textbooks in terms of noun, verb and adjective word types. Corpus studies are used in many fields, especially in the field of language teaching, by examining the most frequently repeated words or word groups through written or oral databases on the internet. In this study, the corpus of Imam Hatip high schools 9th-10th grade Arabic textbooks and 11th-12th grade Vocational Arabic textbooks in noun, verb and adjective word types were extracted. As a result of the analysis, it is seen that the 9th-10th grade books and 11th-12th grade books are incompatible with the principles of the spiral approach adopted in the secondary education program. In the first two years, the Arabic language course is seen and designed as a foreign language course, while in the last two years it is seen as a religion course/vocational course. Accordingly, it is seen that the determined outcomes are not realized. For example, it is thought that it is far from reaching the B1 language level, which is set as a target in the program, since there is a disconnect in the language with the Arabic course given in the first two years and the Vocational Arabic course given in the last two years. In addition to the 11th-12th grade curriculum, it is suggested that a course in Arabic as a foreign language should be added to the 9th-10th grade curriculum in addition to the Vocational Arabic course.

Keywords: Arabic lessons, Secondary education, Imam hatip high schools, Vocational Arabic

Giriş

Derlem, (İng. corpus/ Ar. مَدْوَنَة) terimsel anlam olarak “bir dilin türlü kullanım alanlarından derlenmiş örneklerinin dil bilgisi ve kuramsal dil bilimi araştırmalarında kullanılmak üzere bilgisayar tarafından okunabilecek biçimde bir araya getirilmiş kümesi; bütüncü, korpus” şeklinde açıklanmaktadır (TDK Güncel Sözlük). Literatürde kullanılmaya başlandığı ilk zamanlarda korpus veya bütüncü terimleri de derlem sözcüğüne alternatif olarak kullanılmaktaydı. 2010 ve sonrasında derlem sözcüğü alternatiflerinden ayrışarak yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Sabancı, 2016, s.5). Başta sözlük yazımı, sözcük anlambilimi ve sözcüklerin içlem özelliklerini belirlemek gibi amaçlara yönelik olarak elektronik ortama girilmiş yazılı ve/veya sözlü veri girdileri olan büyük veri tabanları üzerinde sözcüklerin kullanım sıklığı ve eşdizim bilgilerinin sorgulanması/incelenmesi işlemidir (Aksan, vd., 2008, s.559). Derlem işleminin gerçekleştirilebilmesi için verilerin elektronik ortamda bulunması gerekmektedir. Bilgisayarda yazılı olarak bulun-

mayan metinlerin elektronik ortama aktarılması gerekmektedir. Aynı zamanda kaydedilmiş sözlü olarak bulunan verilerin de bilgisayar ortamında yazılması gerekmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişmesi sayesinde İngilizce için oluşturulan British National Corpus ve Corpus of Contemporary American English gibi büyük derlem veri tabanları oluşturulabilmiştir. Taranarak kullanım sıklığı ve eşdizim bilgileri bulunan veriler başta dil öğretimi alanı olmak üzere pek çok alanda kullanılmaktadır. Bu özelliğiyle derlemler bir nevi arşiv görevi görürler ancak arşivlerden farklı olarak örnek sunabilme ve doğal iletişim metinleri içermeye özellikleri sayesinde fonksiyon bakımından arşivlerden daha kullanışlıdır. Öte yandan derlemler, pek çok farklı türden metnin bulunduğu veri tabanları üzerinden incelendiği için sıradan kelime listeleri olarak değerlendirilemez. Bu derlemler sayesinde yapılan dilbilim çalışmalarıyla dilin başka yöntem ve araçlarla fark edilemeyen özellikleri ortaya çıkarılmaktadır (Aksan, vd., 2014, s.724).

Derlemin yapılacağı veri tabanı oluşturulurken seçilen metinlerin, derlemin kullanılacağı alanı temsil etmesi son derece önemlidir. Söz konusu derlemin niteliğidir. Seçilen metinler başta hedefe uygun, nitelikli, güvenilir ve herkesçe bilinmesi açısından şeffaf olmalıdır. Böylece derlemin geçerliği konusunda şüphe oluşmayacaktır (Ruhi, Aksan, Aksan, 2014, s.264). Örneğin dil öğretimi için kullanılacak bir derlemde bu alana uygun metinlerin tercih edilmesi alanda yapılacak araştırmalar için önem arz etmektedir. Dolayısıyla derlem oluşturulurken kullanılan açık kaynak yazılımlar kaynakçada gösterilmeli ve yapılan değişiklikler yazılımın kullanım ilkelerine uymalıdır (McEnery ve Hardie, 2012, s.60-69).

Türkçe için hâlihazırda, ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) Türkçe Derlemi, BOUN (Boğaziçi Üniversitesi) Derlemi, TS Corpus Projesi (Turkish Speech, Herkes için Türkçe derlem) ve Türkçe Ulusal Derlemi olmak üzere dört adet büyük derlemden söz etmek mümkündür. Türkçenin ilk yazılı derlemi sayılan ODTÜ Türkçe Derlemi, 1990 sonrası yazılı metin örneklerini 291 farklı veri kaynağından almaktadır, 2 milyon sözcükten oluşmaktadır ve on farklı metin türünü kapsamaktadır. BOUN Derlemi, Türkiye'de okunan başlıca üç farklı gazetenin internet sayfalarını içeren dört farklı alt derlemi kapsamaktadır ve 423 milyon sözcükten oluşmaktadır. TS Corpus Projesi Türkçe için, öncülü ve çağdaşı diğer derlemlerde bulunmayan sözcük türü ve biçimbirimsel çözümlenme etiketlerini içeren ve büyük bir veriye sahip bir derlem oluşturma amacıyla tasarlanmıştır. Bu derlem ile hedeflenen ilk amacın British National Corpus XML Edition (BNCWeb XML) ile aynı arama ve istatistik özelliklerini Türkçe bir derlemde sunmak olduğu açıklanmaktadır. Türkçe Ulusal Derlemi ise yukarıda özetlenen derlemlerden farklı olarak, derlem dilbilimin derlem kurma ilkelerine göre geliştirilen, en iyi uygulamaları örnek alan ve derlem tasarım sürecine uyarlayan bir derlemdir. Ayrıca web tabanlı, kendine özgü arayüzü olan, dili temsil gücüne (İng. representativeness) sahip, dengeli (İng. balanced), yazılı ve sözlü Türkçe metin örneklerini içeren Türkçenin ilk referans derlemi olduğu varsayılmaktadır.

Arap dili bağlamındaki derlem çalışmalarına bakıldığında ise kelime düzeyinde geçmişten günümüze yapılan en kapsamlı derlem çalışmasının, Tim Buckwalter tarafından 1986-2023 yılları arası internet üzerindeki kamuya açık yazılı kaynakların taranmasıyla yapılan derlem çalışması olduğu görülmektedir. 2.5-3 milyar kelimenin tarandığı çalışma sözlükçülük (İng. lexicography) amacıyla hazırlanmıştır (Al-Sulaiti ve Atwell, 2006, s.137). Al-Sulaiti ve Atwell (2006) ayrıca 2006 öncesi yazılı veya sözlü taranmış, lehçe ve fusha kelimeler içeren Arapça derlemleri belirtirken bunların etiketsiz ve yapılandırılmamış olduğunu ifade etmişlerdir (Al-Sulaiti ve Atwell, 2006).

Ancak Alansary ve Nagi (2014) bildirimlerinde, analiz imkânı veren ve kullanımı geniş, yaklaşık 100 milyon kelimenin tarandığı ilk uluslararası Arapça derlemi (İng. International Corpus of Arabic (ICA)) projesine odaklanmışlar. Daha önce yapılan derlemleri dar kapsamlı olmaları veya analiz yönünden zayıf ve bölgesel olmaları bakımından eleştirmişlerdir. Bununla beraber önceki derlem çalışmalarının çoğunun belli amaçlarla yapıldığını, kamuya açık olarak paylaşılmadığını ve Arapça derlemlere yönelik ihtiyacın günden güne arttığını belirtmişlerdir (Alansary ve Nagi, 2014, s.8). Teknolojilerin gelişmesiyle beraber bu tarz kapsamlı derlem çalışmalarının kolaylaştığı ve bu sebeple bu çalışmaların artması gerektiği düşünülmekte; ayrıca sözlükçülük, dilbilim, eğitim vb. alanlara katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, yukarıda bahsedilen derlem disiplininin sınırları içerisinde yabancı dil eğitiminde kullanılacak materyallerin incelenmesi ve öğretim programlarının teorik ve pratik izdüşümlerinin karşılaştırılarak birbirleri arasında bir koordinasyon sağlanmasıdır. Ülkemizde İmam Hatip liselerinde uzun yıllardır sistematik şekilde Arapça ve İngilizce gibi yabancı dillerin eğitimi verilmektedir. Çalışmanın konusu, İmam Hatip liselerinin 9 ve 10. sınıflarında okutulan Arapça dersi ile 11. ve 12. sınıflarında okutulan Mesleki Arapça ders kitaplarının fiil, isim ve sıfat kelime türlerinde kullanım sıklığı bakımından derlemine çıkararak, öğretim programının benimsediği sarmal yaklaşım ilkeleriyle uyumunun incelenmesidir.

Bu çalışma, internet üzerinde açık erişime sunulmuş Sketch Engine isimli yazılıma söz konusu sınıf seviyelerinin ders kitaplarının yüklenerek taranmasıyla yapılmıştır. Taranan ders kitapları içerisinden isim, fiil ve sıfat türündeki kelimeler tablolaştırılmış ve niceliksel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada 9.-10. sınıflarla 11.-12. sınıflar olmak üzere kitaplar arası kelimelerde devamlılık araştırılmış ve benimsenen teorik yaklaşım olan sarmal yaklaşımın uygulanma seviyesi tespit edilmeye çalışılmıştır.

MEB Orta Öğretim Düzeyi Arapça Öğretim Programları ve Ders Kitapları

Eğitim-öğretim sürecinin plansız, programsız gerçekleştirilmesinin mümkün

olmadığı düşünülmektedir. Çınar (2013), Cumhuriyetten 2000'li yıllara kadar İmam Hatip Liselerinde uygulanmış olan öğretim programlarını analiz etmiş ve kıyaslamıştır. Tevhid-i Tedrisat döneminden sonra birçok siyasi gelişmeye ve İmam Hatip okullarının tekrardan açılmasına rağmen (Emiroğlu ve Uyanık, 2017, s.58) 1971 yılına kadar öğretim programlarında ve müfredatlarında pek bir değişiklik söz konusu olmamıştır (Çınar, 2013, s.183). 1972 yılından itibaren İmam Hatip Liselerinde, diğer okullardan farklı olarak mesleğe yönelik Arapça, Kur'an ve Din Kültürü dersleri seçmeli ve zorunlu olarak yer almaya başlamıştır. Daha sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulu, 19-08-1998 tarih ve 174 sayılı kararı ile İmam Hatip Lisesi, Arapça ve Kuran'ı Kerim ağırlıklı hazırlık döneminden sonra üç yıl eğitim veren bir liseye dönüşmüştür (Öcal, 1995, s.218). Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin ders programlarındaki ders süreleri yıllar içinde ihtiyaçlara yönelik sürekli değiştirilmiştir. Sürekli gelişen ve değişen durumlar neticesinde MEB Talim ve Terbiye Kurulunun 22.07.2008 tarih ve 152 sayılı kararı ile öğretim programları yapılandırmacı eğitim anlayışına göre hazırlanmıştır (MEB TTKB, 2009). 10.03.2011 tarih ve 23 sayılı kararı ile öğretim programları güncellenmiş ve Arapça dersinin yanında Mesleki Arapça dersleri de yer almaya başlamıştır (MEB DÖGM, 2011). O tarihten itibaren 9. ve 10. Sınıflar için Arapça, 11. ve 12. Sınıflar için Mesleki Arapça dersi öğretim programları yayınlanmaya başlamıştır. 2012 yılında Ortaöğretim düzeyinde tüm sınıflara yönelik 166 sayfalık ayrıntılı bir öğretim programı yayınlanmıştır (MEB TTKB, 2012). Bu öğretim programından sonra tüm sınıflar düzeyinde 2013 yılında ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitapları basılmıştır. Aşağıdaki tabloda 2011 yılından itibaren MEB tarafından yayınlanan öğretim programları ve ders kitapları yer almaktadır (Tablo A).

Tablo A. 2011-2022 Yılları Arası Ortaöğretim Düzeyi MEB Arapça Öğretim Programları ve Ders Kitapları

Yıl	Düzye/Sınıf	Okul	Öğretim Programı/Ders Kitabı Adı
2011	11-12. Sınıflar	İHL ve AİHL	İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Mesleki Arapça Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB DÖGM, 2011)
2012	9-12. Sınıflar	Diğer -Ortaöğretim	Ortaöğretim I. II. ve III. Yabancı Dil Arapça Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB TTKB, 2012)
2013	9-12. Sınıflar	İHL ve AİHL	Tüm sınıflar düzeyinde çalışma, ders ve öğretmen kılavuz kitapları
2014	11-12. Sınıflar	AİHL	Arapça (Metin-Mükaleme) Dersi (11. Ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB DÖGM, 2014)
2015	11-12. Sınıflar	AİHL	11. ve 12. Sınıf Arapça Metin-Mükaleme Ders Kitabı

2016	9-10. Sınıflar	AİHL	Anadolu İmam Hatip Lisesi Arapça Dersi (9. Ve 10. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB DÖGM, 2016)
2017	9-12. Sınıflar	Diğer -Ortaöğretim	Ortaöğretim İkinci Yabancı Dil Arapça Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB DÖGM, 2017)
2017	9-10. Sınıflar	Diğer -Ortaöğretim	9. ve 10. Sınıf Seçmeli Arapça Dersi Kitapları
2018	11-12. Sınıflar	AİHL	Mesleki Arapça Dersi (11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB DÖGM, 2018)
2019	11-12. Sınıflar	AİHL	11. ve 12. Sınıf Mesleki Arapça Ders Kitabı
2022	9-10. Sınıflar	AİHL	9. ve 10. Sınıf Arapça Dersi Kitapları

2011-2018 yılları arasında yayınlanan programların yaklaşımları; iletişimsel yaklaşım, sarmal yaklaşım, dört dil becerisine odaklanma, öğrenci merkezlilik olarak belirtilmiştir. Ayrıca öğretim ilkeleri bakımından öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarını geliştirmek ve pekiştirmek amacıyla kolaydan zora, özelden genele, somuttan soyuta ilkeleri benimsenmiş, ayrıca kelimelerden kalıplara, kalıplardan cümlelere, cümlelerden diyalog ve/veya metinlere kademeli olarak devam eden, sonrasında ise tersine işleyen analitik bir yapı da yer almıştır (MEB DÖGM, 2017, s.3). Bununla beraber bu programlarda genelde, dil öğrenmek isteyen bireylerin hedef, bilgi ve beceriler bakımından dil yeterlik seviyelerine ilişkin bir çerçeve sunan ve Avrupa Konseyi tarafından yayımlanan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (Council of Europe, 2001) esas alınmıştır. Bu metne göre dil yeterlik seviyeleri temel kullanıcı (A1 ve A2), bağımsız kullanıcı (B1 ve B2), ve yetkin kullanıcı (C1 ve C2) şeklinde sınıflandırılmıştır (Avrupa Konseyi, 2009). Ortaöğretim 9-12. sınıflar için belirlenen düzeyler MEB öğretim programlarında A1-B1 olarak belirlenmiştir.

Diller için Ortak Başvuru Metni'ne göre A1 seviyesindeki bir kullanıcı basit bir şekilde etkileşim kurabilir; kendisi, yaşadıkları yer, tanıdığı insanlar ve sahip olduğu nesnelere hakkında basit sorular sorup bu sorulara yanıt verebilir; öncelikli ihtiyaçlar veya çok aşına olduğu konulara ilişkin basit ifadeler ortaya koyup bunlara karşılık verebilir. Ayrıca gün, günün saatleri ve tarihi sorup buna yanıt verebilir. Temel selamlaşma ifadelerini kullanabilir. "Evet", "hayır", "affedersiniz", "lütfen" ve "teşekkürler" ifadelerini kullanabilir. İsim, adres, uyruk ve medeni hâl gibi kişisel bilgilerin yer aldığı basit formları doldurabilir. Basit ve kısa kartpostallar yazabilir. Öğretim programlarında ve ders kitaplarında bu ortak başvuru metni

esas alınmasına rağmen 2022 yılında basılan Arapça ders kitaplarında Diller için Ortak Başvuru Metni (D-AOBM)'nin 2020 yılında yayınlanan güncel versiyonunun dikkate alınmadığı görülmektedir (Council of Europe, 2020). Güncel versiyonda dört temel dil becerisi kazanımları “alımlama, üretim, etkileşim ve aracılık” gibi yeni dil becerilerine göre ifade edilmektedir (Council of Europe, 2021). O yüzden bu çalışmada derlem çalışması analizinde Avrupa Konseyinin yalnızca 2001 yılındaki çerçeve metni bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada yer alan derlemin analizinde ders kitaplarının ve öğretim programlarının fiilen uygulanma düzeyini analiz etmek için öğretim programlarında esas alınan temel yaklaşımların özellikleri kısaca belirtilmiştir.

Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımları

Bu çalışmaya temel oluşturan 9-10. sınıflar Arapça ve 11-12. sınıflar mesleki Arapça ders kitapları, 2011 ve 2022 yıllarında güncellenen öğretim programları temel alınarak hazırlanmıştır. Bu nedenle bu başlık altında, özellikle bu iki öğretim programının temel yaklaşımları incelenmiştir.

İletişimsel Yaklaşım

İngiliz dilbilimci Wilkins (1972, 1976), dilin öğrencilerin anlaması ve ifade etmesi gereken iletişime dayalı evrensel anlamlardan oluştuğunu ileri sürmüştür. Wilkins iki tür anlam tanımlaması yapmıştır; “Kavramsal” kategoriler (zaman, miktar, konum vb.) ve “İletişimsel işlev” kategoriler (talepler, ret, şikâyetler vb.). Kavramsal ve işlevsel içerik anlayışına göre yabancı dil eğitimi sadece dil bilgisi yapılarına göre değil iletişim gerekliliklerine göre de düzenlenmelidir. Yabancı dil öğretimine ilişkin çokça yöntem bulunsa da bu yöntemleri geleneksel ve iletişimsel bakımdan ikiye ayırmak mümkündür (Onay, 1998, s. 28). Bu yaklaşımda dilin gramer kuralları yerine dil, öncelikle yazılı ve sözlü olarak bir iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Kelime ve kalıpların ezberletilmesi veya sadece örnek cümlede kullanılması yerine doğrudan dili işlevsel üretimde kullanma, tartışma, aracılık etme, dil kullanıcıları ile etkileşimde bulunma becerileri ön plandadır.

Sarmal Yaklaşım

Sarmal yaklaşım, öğretim programları gibi geniş kapsamlı ve sürece yayılan öğretim ortamlarının düzenlenmesinde yararlanan bir içerik oluşturma yöntemidir (Bruner, 1960). Sönmez (2007), sarmal yaklaşımı, hazırbulunuşluk üzerine yapılan yeni öğrenmelerin tümünü aşamalılık ilkesine göre yapılandırılmasını ve öğrenmelerin pekiştirilmesi için yeri geldikçe önceki öğrenilenlerin tekrar edilmesi olarak ifade etmiştir. Özellikle yabancı dil öğreniminde, o yabancı dili kendi ortamında edinilmediğinden bilgilerin birbirinden kopuk olarak verilmesi düşünülemez. Bu çalışmada ise özellikle öğretim programlarında belirtilen ve kaçınılmaz olarak uygulanması gereken bu yaklaşımın uygulanıp uygulanmadığına bakılmıştır.

Öğrenci Merkezlilik

Geleneksel yöntemlerde öğretmen anlatıcı ve aktif, öğrenciler sadece dinleyici ve pasif olarak görülmüştür. Öğrenciler adeta içleri doldurulması gereken bir bidon addedilmişlerdir (Freire, 1991). Oysa iletişimsel yöntemlerde öğrenciler birer nesne değil, bir özne olarak görülmüş, eğitim anlayışı da öğretmekten öte onların öğrenmesine rehberlik etme olarak değişmiştir. Bu sebeple bu çalışmada, 2022 yılı öğretim programında vurgulandığı üzere öğrenci merkezli bir yaklaşımla hazırlanan ortaöğretim düzeyi Arapça ders kitaplarının öğrenci merkezli bir odak ile hazırlanma durumları incelenmiştir.

Dört Dil Becerisinin Esas Alınması

2011 ve 2022 yıllarında yayınlanan Arapça öğretim programlarında ders planlamalarının dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerileri diye adlandırılan dört temel dil becerilerinin doğal iletişim ortamlarına benzer şekilde etkileşimle yapılması hedeflenmiştir. Ders kitaplarındaki alıştırmaların bu dört dil becerisinin beraberce öğretimine yönelik ne derecede başarılı olduğunu ortaya koymak başka bir çalışmanın konusudur.

Öğretim Programlarının Vizyonları

2011 yılından itibaren Arapça öğretim programlarının vizyonları bize ders kitaplarının hangi bakış açısıyla hazırlandıklarına yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu derlem çalışmasında seçilen ders kitaplarının esas aldıkları 2022 (Arapça 9. ve 10. sınıflar) ve 2018 (Mesleki Arapça 11. ve 12. sınıflar) yılındaki öğretim programlarının vizyonları yer almaktadır (Tablo B).

Tablo B. 2018 ve 2022 yıllarında yayınlanan Arapça Öğretim Programlarının Vizyon Kıyaslaması

Yıl	Vizyon
2018	<i>"Arapça öğrenmeye ilgi duyan, Arapça bilgi düzeyini sürekli geliştirmeye istekli, başkalarıyla işbirliği yaparak birlikte öğrenen ve özgüvenle günlük yaşantısında Arapçayı konuşabilen, bunun yanı sıra İslâmi kaynaklardan da istifade edebilen bireyler yetiştirmektedir" (MEB DÖGM, 2018, s.2).</i>
2022	<i>"Dört Temel Dil Beceri"sinin yanı sıra "Temel Dinî Kaynakları Tanıma ve Kullanma", "Dinî Metinleri Anlama ve Yorumlama" gibi becerilerin gelişmiş, İslami ilimlere ait klasik/güncel Arapça literatür ve metinlerden yararlanabilen bireyler yetiştirmektedir (MEB DÖGM, 2022, s.106).</i>

Bu vizyonlara bakıldığında ilk kez 2011 yılında İmam hatip liseleri öğretim programlarında yer edinen Mesleki Arapça dersi, içeriği bakımından diğer meslek derslerinin Arapçaya entegresi mahiyetinde olduğu için dil öğretmenleri nezdinde öğretim yöntem ve teknikleri bakımından bazı problemlere sebep olmak-

tadır. Çünkü “Mesleki Arapça” dersi için yukarıda belirtilen temel dil becerilerinin yanı sıra “temel dini kaynakları tanıma ve kullanma”, “dinî metinleri anlama ve yorumlama” gibi becerileri öğrencilere kazandırmayı hedeflediğinden aslında iki ayrı alanda uzmanlık gerektirmektedir. Bu durumda şu temel soru gündeme gelmektedir; “Mesleki Arapça” dersi öğretmenler ve öğrenciler tarafından doğru bir şekilde algılanmış mıdır? Bu dersi veren öğretmenler dil becerilerinin öğretimine yeterince hakimler midir? Ya da dil becerilerinin öğretiminde uzman oldukları söyleyebileceğimiz öğretmenler ilgili derslerin içeriğine (Temel Dinî Bilgiler, Fıkıh, Kelam, Akaid vb.) hakimler midir? Bu sorulara olumlu cevaplar verildiği takdirde asıl sorular, öğrencilerin bu dersi nasıl algıladıkları konusunda ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler bu içerikleri yabancı dil içerisinde almaya ne derece hazırlardır? Öğrenciler bu dersi herhangi bir yabancı dil dersi olarak mı yoksa diğer meslek dersleri gibi bir ders olarak mı görmektedirler?

Yukarıdaki çeşitli soruları cevaplandırabilmek için çeşitli faktörlere yönelik bir dizi çalışma yapmak gerekmektedir. Fakat alan yazında ilgili sorulara yönelik yeterince çalışma görülmemiştir. İmam Hatip Liselerinde meslek derslerine yönelik Mücahit (2017) tarafından yapılan tutum çalışmasında öğrencilerin meslek dersleri içerisinde memnuniyet düzeylerinin en düşük olduğu dersin Mesleki Arapça Dersi olduğu görülmektedir. Sadece bu veriyle Mesleki Arapça dersine yönelik genel bir çıkarım yapmak mümkün değildir; fakat öğrencilerin olumsuz tutum göstermesi bu dersin öğretim programını sorgulanabilir kılmaktadır. Bu vesileyle öncelikle iki ayrı ders olan Arapça (9. ve 10. sınıf) ve Mesleki Arapça (11. ve 12. sınıf) dersleri kendi içlerinde sarmal bir yapı teşkil edebilir fakat bütünüyle iki ders arasında bir sarmallık olduğunu söyleyebilmek pek mümkün gözükmemektedir. Bu çalışmanın amacı, bu ders kitapları arasında bir sarmallık ve sürdürülebilirliğin mevcudiyetini derlem çalışması yaparak ortaya çıkarmaktır. Ayrıca eğer böyle bir sarmallık söz konusu değilse “iki ayrı dersin birbiriyle sarmal bir örüntüde hazırlanması mı gereklidir yoksa bu dersleri ayrı kategoride ele alıp derslerin sürdürülebilirliğine ve öğrenci memnuniyetini arttırmaya yönelik neler yapılabilir” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma, internet üzerinde açık erişime sunulmuş ondan fazla dilde derlem çalışmasına imkân sunan “Sketch Engine” isimli yazılım ile yapılmıştır. Çalışmada çalışma grubunu 2023-2024 yılında İmam Hatip liselerinde okutulmakta olan 9-10. sınıf Arapça ders kitapları ve 11-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan ders kitaplarının içerikleri derlem tabanlı nicel içerik analizi yöntemiyle taranmış, elde edilen veriler tablolarla karşılaştırmalı analiz yöntemiyle incelenmiştir. Kitapların “Sketch Engine” isimli yazılıma yüklenmesiyle elde edilen verileri isim, fiil ve sıfat türündeki kelimelere göre tablolandırılmışlardır. Bağlaçlar, zarflar ve belirli karakterleri içeren sınıflandırmalardan anlamlı veriler elde edilmeyeceği düşünüldüğünden çalışmaya

eklenmemişlerdir. İsim, fiil ve sıfat türündeki karşılaştırmalı analizlerden kitaplardaki kelimelere yönelik anlamsal ve bağlamsal devamlılık araştırılmış ve öğretim programlarında benimsenen sarmal yaklaşımın uygulanma seviyesi tespit edilme çalışılmıştır.

Araştırmanın Soruları

9.-10. sınıflarda okutulan Arapça ders kitabında en çok kullanılan fiil, isim ve sıfatlar nelerdir?

11.-12. sınıflarda okutulan Mesleki Arapça ders kitabında en çok kullanılan fiil, isim ve sıfatlar nelerdir?

9.-10. sınıflar Arapça ders kitabı ile 11.-12. sınıflarda okutulan Mesleki Arapça ders kitapları arasında sözcük devamlılığı var mıdır?

9.-10. sınıflar Arapça ders kitabı ile 11.-12. sınıflarda okutulan Mesleki Arapça ders kitapları sarmal yaklaşım bakımından birbirleri ile uyumlu mudur?

Ortaöğretim Arapça ders kitaplarında ilgili öğretim programlarında belirtilen program yaklaşımlarına ilişkin anlamlı bir bağ var mıdır?

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 9.-10. sınıflar Arapça ders kitabı ile 11.-12. sınıflarda okutulan Mesleki Arapça ders kitaplarında bulunan isim, fiil, sıfat sözcük türleri bakımından derlemi çıkarılmıştır. Daha sonra bu sözcükler sarmallık açısından karşılaştırılmıştır.

i. 9. ve 10.sınıf

a. Tablo 1. İsim

Noun	Frequency [?] ↓	Noun	Frequency [?] ↓	Noun	Frequency [?] ↓	Noun	Frequency [?] ↓
1 صلاة	118 ***	14 مدرسة	54 ***	27 والد	41 ***	40 جد	31 ***
2 الله	107 ***	15 غرفة	54 ***	28 علم	40 ***	41 مثال	30 ***
3 يوم	106 ***	16 أحمد	53 ***	29 كريم	38 ***	42 واحد	30 ***
4 طالب	84 ***	17 رسول	52 ***	30 رغبة	35 ***	43 عدد	29 ***
5 مدينة	80 ***	18 سنة	51 ***	31 كل	35 ***	44 إسطنبول	29 ***
6 درس	72 ***	19 صديق	50 ***	32 مكتبة	35 ***	45 حج	29 ***
7 أسم	69 ***	20 بيت	46 ***	33 أخت	34 ***	46 تركيا	29 ***
8 عشرة	68 ***	21 كتاب	45 ***	34 عند	34 ***	47 مكة	29 ***
9 مسجد	64 ***	22 معلم	45 ***	35 محمد	34 ***	48 أخ	29 ***
10 صف	63 ***	23 كلمة	45 ***	36 قبل	33 ***	49 أب	28 ***
11 بعد	60 ***	24 دفتر	44 ***	37 خير	32 ***	50 مسلم	27 ***
12 ساعة	59 ***	25 مكان	42 ***	38 حسب	32 ***		
13 نادي	56 ***	26 طبيب	41 ***	39 عمر	31 ***		

b. Tablo 2. Fiil

Verb	Frequency [†] ↓	Verb	Frequency [†] ↓	Verb	Frequency [†] ↓	Verb	Frequency [†] ↓	Verb	Frequency [†] ↓
1 كُتب	108 ***	11 قال	31 ***	21 أراد	19 ***	31 تحدث	15 ***	41 ختر	12 ***
2 ذهب	108 ***	12 سلم	29 ***	22 زار	18 ***	32 أمكن	15 ***	42 شرب	12 ***
3 كان	86 ***	13 أشهر	27 ***	23 أشدري	18 ***	33 فتح	14 ***	43 عمل	11 ***
4 صلى	75 ***	14 جلس	26 ***	24 لعب	18 ***	34 نثن	14 ***	44 درس	11 ***
5 أحب	49 ***	15 أعد	24 ***	25 وقع	17 ***	35 فعل	13 ***	45 تعلم	11 ***
6 خرج	46 ***	16 صام	24 ***	26 ولد	17 ***	36 سعى	13 ***	46 عرف	11 ***
7 وجب	42 ***	17 سافر	23 ***	27 علم	16 ***	37 وصل	13 ***	47 عهد	11 ***
8 أقر	38 ***	18 بدأ	21 ***	28 أكمل	16 ***	38 دخل	12 ***	48 أصبح	11 ***
9 طالب	38 ***	19 فصل	21 ***	29 راوند	15 ***	39 عاد	12 ***	49 حافظ	10 ***
10 قرأ	35 ***	20 وجد	20 ***	30 تعالى	15 ***	40 هاجر	12 ***	50 قام	10 ***

c. Tablo 3. Sıfat

Adjective	Frequency [†] ↓	Adjective	Frequency [†] ↓	Adjective	Frequency [†] ↓	Adjective	Frequency [†] ↓
1 أول	62 ***	14 تسع	15 ***	27 وطني	11 ***	40 جديد	8 ***
2 ثاني	43 ***	15 مسلم	14 ***	28 آخر	11 ***	41 سياحي	8 ***
3 صائم	29 ***	16 قادم	13 ***	29 ست	10 ***	42 اجتماعي	8 ***
4 ثلاث	25 ***	17 ذكي	13 ***	30 قريب	10 ***	43 قصير	7 ***
5 خمس	24 ***	18 كبير	13 ***	31 مشهور	10 ***	44 ديني	7 ***
6 منور	23 ***	19 ثامن	13 ***	32 مفيد	10 ***	45 أفضل	7 ***
7 عربي	22 ***	20 أكبر	13 ***	33 نافذ	10 ***	46 ثماني	7 ***
8 تركي	20 ***	21 نبي	13 ***	34 يدوي	10 ***	47 كامل	7 ***
9 ذاهب	20 ***	22 طويل	12 ***	35 أكثر	10 ***	48 صيفي	7 ***
10 سعيد	19 ***	23 قائم	12 ***	36 مفروش	9 ***	49 قليل	7 ***
11 سابق	18 ***	24 مكتم	12 ***	37 أولى	9 ***	50 سابع	7 ***
12 تاريخي	18 ***	25 إسلامي	11 ***	38 أربع	9 ***		
13 صحيح	16 ***	26 أثنان	11 ***	39 ثالث	9 ***		

ii. 11-12. sınıf

a. Tablo 4. İsim

Noun	Frequency [†] ↓	Noun	Frequency [†] ↓	Noun	Frequency [†] ↓	Noun	Frequency [†] ↓	Noun	Frequency [†] ↓
1 الله	600 ***	11 رسول	138 ***	21 غير	87 ***	31 مدينة	75 ***	41 صفة	64 ***
2 كلمة	340 ***	12 إيمان	118 ***	22 صورة	87 ***	32 درس	74 ***	42 حمل	63 ***
3 فعل	279 ***	13 حرف	118 ***	23 حول	83 ***	33 مثل	74 ***	43 قاعدة	62 ***
4 جملة	205 ***	14 إسلام	115 ***	24 تركيب	82 ***	34 سؤال	74 ***	44 تحت	60 ***
5 بين	176 ***	15 علم	104 ***	25 أمام	82 ***	35 كل	72 ***	45 مسلم	60 ***
6 حديث	166 ***	16 مثال	102 ***	26 حضارة	82 ***	36 حكم	72 ***	46 نوع	60 ***
7 مناسبة	164 ***	17 عبارة	97 ***	27 فراغ	81 ***	37 دعوة	70 ***	47 مستعينا	59 ***
8 خلق	161 ***	18 زميل	91 ***	28 أمر	80 ***	38 يوم	69 ***	48 دائرة	58 ***
9 قرآن	154 ***	19 نص	90 ***	29 بعد	78 ***	39 دين	66 ***	49 سيب	58 ***
10 أسم	149 ***	20 آية	87 ***	30 قوس	77 ***	40 ناس	65 ***	50 كتاب	58 ***

b. Tablo 5. Fiil

Verb	Frequency ³ ↓	Verb	Frequency ³ ↓	Verb	Frequency ³ ↓	Verb	Frequency ³ ↓	Verb	Frequency ³ ↓
1 كان	300 ***	11 سمع	56 ***	21 وجب	36 ***	31 دعا	28 ***	41 كان	23 ***
2 قال	254 ***	12 أصبح	50 ***	22 دل	34 ***	32 أستعمل	26 ***	42 أختار	23 ***
3 سلم	156 ***	13 أمل	48 ***	23 أنشأ	32 ***	33 أكمل	26 ***	43 جاء	22 ***
4 تعالى	140 ***	14 عرف	44 ***	24 أعد	30 ***	34 جرى	26 ***	44 تحدث	21 ***
5 صلى	124 ***	15 نزل	42 ***	25 خطأ	30 ***	35 درس	25 ***	45 جاز	21 ***
6 علم	118 ***	16 أقر	41 ***	26 أمن	29 ***	36 قدم	25 ***	46 صار	20 ***
7 ذكر	88 ***	17 عبر	40 ***	27 لعل	29 ***	37 سمى	24 ***	47 أخرج	20 ***
8 كتب	80 ***	18 أشار	39 ***	28 بدأ	28 ***	38 ترك	24 ***	48 قرأ	20 ***
9 نطق	76 ***	19 لبت	39 ***	29 قام	28 ***	39 عد	24 ***	49 أمر	19 ***
10 لاحظ	70 ***	20 ليس	39 ***	30 زال	28 ***	40 وصل	24 ***	50 عهد	19 ***

c. Tablo 6. Sıfat

Adjective	Frequency ³ ↓	Adjective	Frequency ³ ↓	Adjective	Frequency ³ ↓	Adjective	Frequency ³ ↓
1 صحيح	114 ***	14 أولى	31 ***	27 عظيم	18 ***	40 مقبول	15 ***
2 إسلامي	108 ***	15 سابق	27 ***	28 متصل	18 ***	41 مستعمل	14 ***
3 أول	94 ***	16 مدني	26 ***	29 وارد	17 ***	42 اجتماعي	14 ***
4 ثاني	83 ***	17 رابع	26 ***	30 نبي	17 ***	43 ديني	14 ***
5 فاعل	77 ***	18 مكّي	24 ***	31 مكروه	17 ***	44 شديد	13 ***
6 مسلم	68 ***	19 طيب	24 ***	32 مذموم	17 ***	45 سادس	13 ***
7 مفيد	58 ***	20 سري	22 ***	33 فعلي	17 ***	46 أسمي	13 ***
8 ماضي	47 ***	21 مجهول	21 ***	34 منفي	16 ***	47 منفي	13 ***
9 ثالث	44 ***	22 مذکور	20 ***	35 مضاف	15 ***	48 قصير	12 ***
10 ثلاث	39 ***	23 ثلاثي	20 ***	36 عربي	15 ***	49 خمس	12 ***
11 نحوي	36 ***	24 أصلي	20 ***	37 خاصس	15 ***	50 بخاري	12 ***
12 آخر	35 ***	25 إلهي	19 ***	38 خاص	15 ***		
13 نبوي	34 ***	26 غائب	19 ***	39 معروف	15 ***		

Tablo 1’de görüldüğü gibi 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları isim derleminde en fazla tekrarlanan ilk 10 isim – مسجد – عشرة – اسم – درس – مدينة – طالب – يوم – الله – صلاة – olmuş ve bu isimler 138 defa tekrar ederken 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları isim derleminde Tablo 4’te görüldüğü gibi en fazla tekrarlanan ilk 10 misî tekrarlanmıştır. Mesleki Arapça kitaplarındaki bu 10 isim bakıldığında isimlerin yarısının Arapçadan Türkçeye geçen ve günümüzde de kullanılan Allah, sözcük, cümle, hadis ve Kur’an kelimeleri olduğu ve en sık tekrarlanan ilk iki ismin 940 defa tekrarlandığı görülmüştür ki bunlar كلمة ve الله sözcükleridir. İsim derlemelerine bakıldığında 9.-10. sınıf Arapça ders kitaplarında ilk 3 sıradaki ismin sırasıyla 118, 107 ve 106 defa tekrar edildiği, 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında ise ilk 3 sıradaki ismin sırasıyla 600, 340 ve 279 defa tekrar edildiği görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde dört temel beceri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmede, öğrencilerin zaten Türkçeden aşına oldukları bu isimlerin bu kadar fazla tekrar edilmesi yerine farklı kelimelere yer verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları fiil derleminde en fazla tekrarlanan ilk 10 fiil قرأ - طلب - أقر - وجب - خرج - أحب - صلى - كان - ذهب - كتبتolmuş ve bu fiiller 1250 defa tekrar etmektedir. 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları fiil derleminde Tablo 5'te görüldüğü gibi en fazla tekrarlanan ilk 10 fiil kolmuştur. Bu fiiller 1406 defa tekrarlanmıştır. Fiillerin derlemine bakıldığında 9.-10. sınıf Arapça ders kitaplarında ilk 50 fiil 1317 defa tekrar ederken 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında ilk 50 fiil 2722 defa tekrarlanmıştır. Buna göre; her iki tabloda fiillerin tekrarlanma sayılarında yarıya yakın kullanım sayısının arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Fiil derleminde dikkat çeken en belirgin fark fiil seçimlerinde ortaya çıkmıştır. 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları fiil derleminde en sık tekrarlanan ilk 50 fiil arasında yer alan ذهب - خرج - جلس - اشتهر - صام - سافر - فضل - وجد - أراد - زار - اشترى - لعب - وقع - ولد - فتح - حافظ gibi fiiller, 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında en sık tekrarlanan ilk 50 fiil arasında bulunmamaktadır. Ancak bu fiiller günlük hayatta sık kullanılan fiiller arasındadır. Bu da 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları fiil derleminde yer alan ilk 50 fiilin 23 tanesinin yani neredeyse yarısının, 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarının fiil derlemiyle örtüşmediği ve bir kopukluk olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Yabancı dilde tekrarın önemi büyüktür ve yukarıda yazılı olan fiiller 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında sık tekrarlanan fiiller arasında yer almadıklarından dolayı öğrencilerin bu fiilleri unutabilecekleri düşünülmektedir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi; 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları sıfat derleminde en fazla tekrarlanan ilk 10 sıfat أول - ثاني - صائم - ثلاث - خمس - منور - عربي - ذاهب - تركي - أولolmuştur. Bu sıfatlar 982 defa tekrar ederken 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları sıfat derleminde Tablo 6'da görüldüğü gibi en fazla tekrarlanan ilk 10 sıfat صحيح - إسلامي - أول - ثاني - فاعل - مسلم - مفيد - ماضي - ثالثolmuştur. Bu sıfatlar 237 defa tekrarlanmıştır. Sıfatlar sıralamasında ilk sırada yer alan sıfatlar arasında 114 defa tekrarlanan أول ve 108 defa tekrarlanan صحيحolmuş ve 94 defa tekrarlanan أول sözcükleri yer almıştır. Bu sıfatların kullanılması; din diline ayırt edici bir karakter kazandırmakta, dini değer ve kavramlarla etkileşimi artırmakta, dini anlamların doğru tahsis edilmesine ve yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Daha az sıklıkla tekrarlanan diğer sıfatlar ise خامس-سادس- ثالث-فاعل-ماضي-سابق-رابع-غائب-متصل-واردolmuş ve 83 defa, ثاني sözcüğü 44 defa tekrarlanmıştır. مجهول sözcüğü 21 defa, مذكور ve مذموم sözcükleri 17 defa ve معروف sözcüğü 15 defa tekrarlanmıştır. 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları sıfat derleminde en fazla tekrarlanan ilk 10 sıfat içinde Türkçede de kullanılan 3 sıfat أول-ثاني-صائم yer alırken 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları sıfat derleminde Türkçede de kullanılan 3 sıfat صحيح-إسلامي- أول yer almıştır. Ayrıca; 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları sıfat derleminde, sıralamada 11-50 arasındaki sıfatlar içinde Türkçede kullanılan 4 sıfat تاريخي-مسلم-إسلامي ديني yer alırken, 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları sıfat derleminde, sıralamada 11-50 arasındaki sıfatlar içinde Türkçede kullanılan 7 sıfat نبوي - مدني إلهي - عظيمolmuştur.

مَدِي - عربي- ديني - bulunmaktadır. Ancak öğrencilerin ana dillerinden aşına olduğu bu sıfatları, bu sıklıkla kullanmanın gereksiz ve faydasız olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlara ek olarak her iki tablodaki ilk 50 sıfat içinde طويل كبير - رخيص - قديم - gibi sık kullanılan sıfatların yer almamasını da hem 9.-10. sınıf Arapça ders kitapları için hem de 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitapları için bir eksiklik olarak saymak mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

9.-10. sınıf Arapça ders kitaplarında en çok kullanılan 50 fiilin çoğunun 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında en çok kullanılan 50 fiilden farklı olduğu görülmektedir. Bu da öğretim programının belirlemiş olduğu sarmal yaklaşım ile uyumsuzluk doğurmaktadır. 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarının çoğunlukla dinî içerikli kelimeler içermesi doğal bir durumdur. 9.-10. sınıf kitaplarında kullanılan günlük Arapça kelimelerin bir dil öğretim programının tam anlamıyla uygulanabilmesi için 11.-12. sınıfta da devam etmesi gerekmektedir.

9.-12. sınıflar için uygulanan programa bakıldığında öğrencilerin A1-B1 seviyesinde dil öğrenmelerinin hedeflendiği görülmektedir. Ancak 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarının önceki iki sınıfta yürütülen programdan uzak olduğu görülmekte ve dolayısıyla program ile hedeflenen noktaya ulaşmanın zorlaştığı, programlar arasında kopukluk olduğu düşünülmektedir.

Türkçede kullanılan ve öğrencilerin aşına olduğu, öğrenmede zorlanmadığı isimler, fiiller ve sıfatların, 11.-12. sınıf Mesleki Arapça ders kitaplarında olduğu gibi, gereğinden fazla tekrar edilmesi hem vakit kaybı olacak hem de dört temel dil becerisinin gelişim hızını yavaşlatacaktır.

Arapça kitapları ve Mesleki Arapça kitapları yazılırken kelimelerdeki tekrarın ortalama bir sayıda olması kitapların içinde birbirinden farklı daha fazla isim, daha fazla fiil ve daha fazla sıfat olmasına imkân verecek bu da öğrencinin dil gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

11.-12. sınıf Mesleki Arapça kitapları, öğrencilerin meslek derslerinde öğrendikleri bilgileri pekiştirmeleri açısından faydalıdır fakat İslami kelimelerin pek çoğu değişime uğramadan dilimize geçtiği için öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmekten uzaktır. Halihazırda bu kelimeler, meslek derslerinde çokça kullanılmakta ayrıca Mesleki Arapça dersi adı altında bu kelimelerin tekrar edilmesi anlamlı bulunmamaktadır.

İmam Hatip liselerinde; Arapçanın İslam'ın dili olmasının yanı sıra yabancı dil olarak da öğretimini desteklemek, dört temel dil becerisini geliştirmek için 11.-12. sınıf Mesleki Arapça kitapları yanında, 9.-10. sınıf Arapça ders kitaplarının devamı niteliğinde 11.-12. sınıf Arapça kitaplarının müfredata eklenmesi Arapça öğretimine ivme kazandıracaktır.

9.-10. sınıftan sonra 11. sınıfta içerik bakımından keskin bir şekilde farklı bir ders materyaline geçmesi öğrenci açısından motivasyon kırıcı olabilmektedir. Bu sebepten iki ayrı ders arasında tema ve üslup farklarını olabildiğince minimum seviyeye indirmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda 9.-10. sınıfta işlenen Arapça derslerinden sonra 11.-12. sınıflarda Mesleki Arapça adında devam eden derslere ek olarak tıpkı 9.-10. sınıflarda okutulan Arapça dersi gibi bir dersin eklenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Aksan, Y., vd. (2008). Türkçede yakın anlamlı sözcükler: bir derlem çalışması. 22. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitabı*, Van, s. 558-567.
- Aksan, Y., vd. (2014). Web tabanlı Türkçe ulusal derlemi (TUD). 16. *Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı*, (5-7 Şubat 2014), Mersin Üniversitesi. S.723-730.
- Alansary, S. and Nagi, M. (2014). "The International Corpus of Arabic: Compilation, Analysis and Evaluation" *In Proceedings of the EMNLP 2014 Workshop on Arabic Natural Language Processing (ANLP)*: 8–17, Doha, Qatar. Association for Computational Linguistics.
- Al-Sulaiti, L. and Atwell, E. S. (2006). "The design of a corpus of contemporary Arabic (CCA)". *International Journal of Corpus Linguistics*, Sayı 11 (2), 135-171.
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Council of Europe. (2001). *Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment: COE (CEFR)*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/16802fc1bf> sayfasından erişilmiştir.
- Council of Europe. (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme-değerlendirme* (TTKB Komisyonu, Çev.). Ankara: MEB TTKB. http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Council of Europe. (2020). *Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment- companion volume COE (CEFR)*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> sayfasından erişilmiştir.
- Council of Europe. (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme-değerlendirme- tamamlayıcı cilt* (MEB, Çev.). Ankara: MEB. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_CEFR_TR.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çınar, F. (2013). "1924'ten 2000'e kadar uygulanmış olan İmam Hatip Lisesi öğretim programlarının analizi ve karşılaştırılması". *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 197, Kış/2013, s: 187-208.
- Emiroğlu, A., Uyanık, N. (2017). Demokrat parti dönemi din eğitimi bağlamında imam-hatip okulları. *Tarihin Peşinde -Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 18, 53-69.
- McEnery, T., Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: method, theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MEB DÖGM, 2011. *İmam hatip ve Anadolu imam hatip lisesi mesleki Arapça dersi (9-12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- MEB DÖGM, 2014. *Arapça (metin-mükaleme) dersi (11. ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- MEB DÖGM, 2016. *Anadolu imam hatip lisesi Arapça dersi (9. ve 10. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- MEB DÖGM, 2017. *Ortaöğretim ikinci yabancı dil Arapça dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- MEB DÖGM, 2018. *Mesleki Arapça dersi (11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim.

- MEB TTKB, 2009. *İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programları*. Ankara: Millî Eğitim.
- MEB TTKB, 2012. *Ortaöğretim I. II. ve III. yabancı dil Arapça dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. Arapça 10. Sınıf Ders Kitapları. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. Arapça 11. Sınıf Ders Kitapları. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. Arapça 12. Sınıf Ders Kitapları. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. Arapça 9. Sınıf Ders Kitapları. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Mücahit, M. (2017). Öğrencilerin gözüyle İmam hatip lisesi meslek dersleri ve meslek dersleri öğretmenleri (Sivas ili örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 (1), 73-99. Retrieved from <http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/30110/284926>.
- Onay, Ö. (1998). *Yabancı dil öğretiminde ders kitabı değerlendirmesi: Headway*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öcal, M. (1995). "Kuruluşundan günümüze İmam Hatip Liseleri". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 6. İstanbul: MÜİV Yayınları.
- Ruhi, Ş., Aksan, M., Aksan, Y. (2014). Derlem dilbilim yöntemlerinin etkin olarak araştırmalarda kullanımı: Uygulamalar. 27. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 264-270.
- Sabancı, O. (2016). Dil öğretimi açısından derlem dilbilim uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi). Denizli, Pamukkale Üniversitesi.
- Sezer, T., Sezer, B. T. (?). TS corpus: herkes için Türkçe derlem.
- Sketch Engine. 15/11/2023 tarihinde <https://www.sketchengine.eu/> adresinden ulaşılmıştır.
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı.
- TDK Güncel Sözlük. 15/11/2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Wilkins, D. A. (1972). *Linguistics in Language Teaching*. London: Arnold.
- Wilkins, D. A. (1976). *Notional Syllabuses*. Oxford: Oxford University Press.
- <https://ii.metu.edu.tr/tr/odtu-derlem>
- <https://tscorpus.com>
- <https://www.cmpe.boun.edu.tr/>
- <https://v3.tnc.org.tr/login>

